JAAP STAM

Voorwoord Sir Alex Ferguson

Vreugde en spijt

Mijn eerste indruk van Manchester United werd vooral bepaald door het hart van het team. Steve Bruce en Gary Pallister behoorden tot mijn eerste aanwinsten en waren daarvan het bewijs: het bleek een uitzonderlijk centraal verdedigingsduo te zijn dat negen jaar standhield. Maar aan alles komt een eind, en de volgende grote aanwinst was een centrale verdediger met zoveel kracht en snelheid dat hij bij onze supporters uitgroeide tot een legende.

Ik kreeg berichten over een centrale verdediger bij PSV Eindhoven: Jaap Stam. Zijn wedstrijdverleden was goed, hij had bij verschillende clubs in Nederland gespeeld, waaronder FC Zwolle, en alles zag er veelbelovend uit; het enige probleem was nog de onderhandeling met PSV over de prijs, die behoorlijk fors was voor een centrale verdediger: 10,6 miljoen pond. Maar we waren ervan overtuigd dat zijn lichaamsbouw

en kwaliteiten van het niveau waren om bij United te spelen.

Sommige spelers die nieuw zijn op Old Trafford hebben tijd nodig om te wennen aan het leven bij United en de intensiteit van de wedstrijden. Jaap paste zich aan alsof hij er zijn hele leven al had gespeeld. Ik dacht oprecht dat ik een uitstekende aankoop had gedaan: zijn snelheid, zijn kracht in de lucht, zijn vermogen om de bal te winnen en nauwkeurig te passen. Ik liet hem samenspelen met Ronny Johnson, en dat maakte hen het beste centrale verdedigingsduo van Europa; ze waren razendsnel en sterk aan de bal.

Terugkijkend heb ik altijd het gevoel dat mijn verwachtingen van twee nieuwe centrale verdedigers zouden moeten voldoen aan de standaard van mijn vorige duo, Bruce en Pallister. De jaargang 1997-1998 was een seizoen om snel te vergeten: overladen met blessures lukte het ons simpelweg niet om Arsenal bij te benen. Maar het nieuwe seizoen bracht twee geweldige aanwinsten: Jaap Stam en Dwight Yorke. We hadden weer een volledig fitte selectie en dat was te zien in een opmerkelijk seizoen. Jaap was een openbaring en hij wist al snel de harten van onze supporters te veroveren, die voor hem een lied maakten, 'Yip Jaap Stam', als eerbetoon aan zijn prestaties in dat seizoen.

Ik moet stilstaan bij de wedstrijd die in mijn ogen onze doorbraak was naar het winnen van de Champions League: uit bij Juventus. De heenwedstrijd eindigde in 1-1, dus het was een bijna onmogelijke opgave om af te reizen naar het stadion waar Juventus nog bijna geen Europese wedstrijd had

verloren. Zidane – wat moesten we met Zidane? Oké, dacht ik, we hebben de twee snelste centrale verdedigers van Europa, en ik wilde dat een van hen Zidane zou afstoppen als hij dieper kwam te staan, terwijl de ander Inzaghi, de andere spits, voor zijn rekening zou nemen.

De meeste mensen bij United zeggen dat het onze beste uitwedstrijd ooit was in mijn tijd als manager. Nadat we met twee doelpunten achterstonden, vochten we terug om met een 2-2-stand de rust in te gaan, waarbij de 'uitdoelpuntenregel' ons virtueel op voorsprong zette. In de tweede helft moest Juventus Zidane in de voorste linie brengen, en hier was Jaap op z'n best. Hij controleerde zijn deel van het veld zo overtuigend dat Zidane en Inzaghi zelden een bedreiging vormden. Het was een belangrijke overwinning (2-3) waarin Jaap een groot aandeel had – net als in de finale tegen Bayern München, waarmee de eerste treble voor Manchester United een feit werd.

Het jaar daarna verwelkten alle rozen toen Jaap zijn achillespees scheurde, een blessure waardoor hij lang aan de kant stond, wat normaal is bij zo'n ernstige blessure. Zijn comeback verliep niet gemakkelijk en dat beïnvloedde mijn besluit om hem te verkopen – een beslissing waarvan ik tot op de dag van vandaag spijt heb.

Jaap bleef op het hoogste niveau presteren bij Lazio, AC Milan en het Nederlands elftal. Samenvattend: Jaap was een geweldige speler die aanbeden werd door de fans en zijn teamgenoten. Ik hoop dat je van zijn boek geniet.

Inleiding

Jaap Stam, leven van een iconische verdediger

Stel dat een kind dit boek gaat lezen, een kind dat graag voetbalt, dat net zo goed wil zijn als Frenkie de Jong of Jaap Stam. Wat is dan de les? Is er een les te leren, met het leven van Jaap Stam als voorbeeld?

Jaap Stam groeide van een bange, kleine voetballer uit een conservatief milieu in Kampen uit tot een onverschrokken verdediger van Manchester United. Een wereldburger, maar dan wel eentje die gewoon bleef. Hij beleefde bijna alles in het voetbal. Hij won prijzen en verloor belangrijke wedstrijden. Hij herstelde van vervelende blessures. Hij ging mee in de stroom van het voetbal, al miste hij zijn gezin tijdens al dat reizen.

Stam hield niet van de opsmuk in de voetbalwereld en hij was vreselijk zelfkritisch. Als hij een fout had gemaakt, of een wedstrijd had verloren, kon het tollen in zijn hoofd. Hij was

dan dagen chagrijnig en kon niet begrijpen waarom anderen dat niet waren. Wat had hij anders kunnen doen? Waar was hij in de fout gegaan? Hij werd er bijna gek van. Ja, dat chagrijn nam hij mee naar huis. Het nam zelfs een deel van zijn plezier weg in het voetbal, het plezier van het kind, van de voetballer die met bijnamen als Japie Knots en Briegel door het leven ging. En als Stam ergens geen perspectief meer zag of het lichamelijk niet meer kon opbrengen, stopte hij. Als speler van Ajax. Als trainer van Feyenoord. Eigenzinnig, dat is hij zeker.

Later, na zijn loopbaan als voetballer, snapte hij beter waar het in eerste instantie allemaal om draait. Om plezier in het spel. Inderdaad, dat oeroude plezier van het kind, dat op een trainingsveld in Kampen tegen een bal trapte en met zijn vader naar een voetbalclub ging. 'De belangrijkste les is om altijd plezier te halen uit wat je doet. Ik heb voetbal uiteindelijk gezien als werk. Het begon als hobby, ik bereikte een bepaald niveau en het werd werk. Ik was een werknemer, een individu in een groep. Ik was continu met mezelf bezig, om fit te zijn en maximaal te presteren. Maar het is van het grootste belang je plezier uit de sport te halen, in combinatie met hard werken.'

Het is wat bijna iedere sporter zegt: genieten. Lees al die interviews maar na. Plezier maken. Alleen is het soms zo verdraaid moeilijk in praktijk te brengen. Want de sporter wil altijd verder, hoger, sneller en beter. Op een verloren wedstrijd moet een gewonnen wedstrijd volgen. Na een gewonnen

wedstrijd weer een gewonnen wedstrijd. Het is een stroom van emoties, een proces zonder eindstreep, terwijl er tussendoor blessures zijn, chagrijn, onenigheid met de trainer of wat dan ook.

Stam kijkt nochtans tevreden terug op zijn rijke loopbaan. Hij was international van Oranje. Kampioen met PSV, met Manchester United. Hij voetbalde met en tegen de absolute top van de wereld. Ja, 1999 was ongetwijfeld zijn beste jaar, met drie geweldige prijzen, binnen elf dagen behaald met Manchester United: kampioenschap, FA Cup, Champions League. Voor eeuwig behoort hij tot de beroemde ploeg van de *treble*, de ploeg van manager Alex Ferguson, die eind mei 1999 in Barcelona in de 90ste minuut nog met 1-0 achterstond tegen Bayern München. Maar toen de drie minuten extra tijd voorbij waren, stond het 2-1. Voor United. Stam is een icoon uit die tijd, een icoon van het verdedigen. Een van de besten van allemaal. Sober, snel, hard, niet gemeen. Wel een norse blik. Je speelde liever met hem dan tegen hem.

Kinderen die hem nooit hebben zien voetballen, spreken hem soms aan op straat. Ze kennen Jaap Stam van FIFA, het spel. 'Hé Jaap, ik heb met je gespeeld. Op de computer.' Dat vindt hij grappig. Al die kinderen kunnen hem als icoon inzetten in hun spel, maar ze weten niet hoe het voetbal van toen in het echt was. Alles is immers veranderd. Alles is nog veel groter dan toen, toen het ook al vrij groot was.

Stam is in zekere zin het archetype van de oude tijd. Tegenwoordig vormt een topvoetballer een heel team, om hem in

alle facetten te begeleiden. Bij Stam ging dat anders. Hij had een zaakwaarnemer, meer niet. Zijn echtgenote Ellis regelde het meeste. 'Ik ontmoette Ellis toen we zestien waren. Wij waren het team, wij deden alles samen. We hadden niet dag en nacht een nanny in huis, toen we kinderen kregen. We hebben de vier kinderen samen opgevoed, en als ik weg was deed Ellis dat alleen. Wij deden alles zelf, af en toe met behulp van mijn zaakwaarnemer Henk van Ginkel. Er was geen psycholoog of zo in de buurt. We zijn samen gegroeid, ook als personen. Wij leerden ons redden in het leven.'

Als hij kijkt naar de salarissen van nu, had hij best later geboren willen zijn, maar verder is hij heel tevreden met hoe hij leefde in het voetbal, met familie en gezin, met vrienden en kennissen. Relatief rustig, zonder de invloed van social media. 'We leerden omgaan met mensen en we leerden fatsoensnormen hanteren. We vinden het belangrijk dat onze kinderen weten wat het is om rond te komen, dat ze begrijpen hoe de wereld in elkaar zit. Wij zijn nog steeds blij met elkaar, we hebben nog steeds goede gesprekken. Van alles in mijn loopbaan ben ik daar het meest trots op.'

Stam heeft nooit bewust een rel geschopt. Ja, een keer was hij het brandende middelpunt van reuring in het voetbal, omdat sommige van zijn uitspraken in een boek over Manchester United in een krant waren uitgelicht. Manager Alex Ferguson ontstak in woede en verkocht Stam tegen diens zin aan Lazio Roma. Achteraf is het jammer dat het zo is gelopen, vinden ze allebei, maar goed, het is onomkeerbaar.

Soms denkt Stam na hoe zijn leven zou zijn verlopen als hij geen voetballer was geweest. 'Was ik dan gelukkiger geweest?' Het voetbal was prachtig, maar alles daaromheen hoefde voor hem niet per se. Mensen keken altijd naar hem, hij kon nooit echt gek doen. Hij zag hoe ze deden, ook naar hem toe, zeker als ze een paar biertjes hadden gedronken. 'Ik bleef altijd beleefd.' Hij was opgeleid tot elektricien en technisch tekenaar. Had hij daarin ook echt goed kunnen zijn? Hij weet het werkelijk niet. Nee, hij kan het nu niet meer. Het voetbal had bovendien zijn prijs. Hij krijgt last van zijn lijf bij fysiek werk. Het is slijtage. Hij onderging tal van operaties en bijna elke dag voelt hij dat hij topsporter is geweest.

Stam was eigenwijs, omdat hij zijn karakter geen geweld wilde aandoen. Hij stapte op bij Ajax toen hij het niet meer kon opbrengen om te voetballen. Hij stopte bij Oranje toen het genoeg was. Hij stapte op als trainer van Feyenoord toen het perspectief ontbrak. Hij vertrok uit eigen beweging bij Reading, bij Cincinnati. 'Ik ben een realist. Als ik merk dat het niet werkt of dat afspraken niet worden nagekomen, blijf ik niet lekker zitten tot ze me eruit gooien.'

Al met al is hij trots op zijn loopbaan, trots op het feit dat hij een tijdje de duurste verdediger ter wereld was. Hij was even duur als een winkelcentrum in Eindhoven, toen hij van PSV naar Manchester United vertrok. Trots dat hij in zijn categorie een van de besten was, dat hij prijzen won, als individu en met de club. Hij heeft goed verdiend. Misschien dat hij nog eens ergens begint als trainer, al geniet hij van

zijn huidige leven met vrouw en kinderen, met aanhang, met zijn baan als analist bij Viaplay en Ziggo. Hij is bestuurslid bij PEC Zwolle en schiet zijn eerste club DOS Kampen te hulp. Hij reist de wereld over, om de naam van United uit te dragen. Soms trapt hij nog ergens een balletje met andere oude sterren, maar wel voorzichtig, want het lichaam protesteert.

Hij beziet het voetbal tegenwoordig met een glimlach. 'Het is een bekrompen wereldje waarin de meesten vooral aan zichzelf denken en clubliefde nauwelijks bestaat. Maar het voetbal zelf blijft leuk om te zien.'

In *Jaap Stam*, met als ondertitel 'Leven van een iconische verdediger', vertelt hij over alles: over zijn drang naar perfectie, over de gevaren van het koppen, over successen en mislukkingen. Hij wandelt door zijn loopbaan, en ook letterlijk, door Kampen. Hij legt uit waarom hij beter kon opschieten met Guus Hiddink en Dick Advocaat dan met Louis van Gaal. Hij kijkt voor het eerst in jaren gewonnen en verloren finales terug, toevallig zo'n beetje de beroemdste finales van de Champions League aller tijden. De ene gewonnen, met Bayern München. De andere op ongelooflijke wijze verloren, met AC Milan, na een voorsprong van 3-0 tegen Liverpool. En hij formeert een team van de besten met wie hij speelde. Het was best lastig om te kiezen, want in de absolute top is iedereen goed.

Op stap met Stam (1)

Yip yap – Jaap Stam

Een jongen van een jaar of 18 loopt op Schiphol voorzichtig naar de grote man met de pet. Gate D6, bestemming Dublin.

'Meneer, mag ik u iets vragen: bent u Jaap Stam?'

'Ja, dat ben ik,' zegt Jaap Stam.

De jongen vraagt of hij samen op de foto mag, met nog een andere jongen. Zijn broer misschien, of een vriend. Op de achtergrond figureert een oudere man, de vader van een van de jongens, of van beiden. Die man heeft zachtjes gezegd: 'Die man daar met die pet is Jaap Stam, een beroemde voetballer uit mijn tijd.'

Jaap Stam dus. Een iconische verdediger uit het verleden, in het heden vooral bekend van overlevering, van clips, van YouTube. Hij heeft een uitstekend kaartje bij FIFA (officieel heet dat tegenwoordig EA Sports FC), het spel op de PlayStation. De jeugd kan met hem spelen, als grootheid uit het